

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD
YÖNETİM KURULU BAŞKANI
ÖMER SABANCI'NIN
ANTALYA SİAD
KONUŞMASI

14 Aralık 2004
Antalya

TÜSİAD AVRUPA SANAYİ VE İŞVERENLER KONFEDERASYONLARI BİRLİĞİ (UNICE) ÜYESİDİR.

İstanbul : Meşrutiyet Cad. No: 74 Tepebaşı 34420 İstanbul - Türkiye
Ankara : İnan Cad. No: 39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye
Brüksel : 13, Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C. : 1250 24th Street, Washington D.C. 20037 - USA
Berlin : Mörkisches Ufer, 28 10179 Berlin-Mitte - Germany
Paris : 12, Rue Godot de Mauroy 75009 Paris - France

Tel: (90-212) 249 19 29 **Faks:** (90-212) 249 13 50
Tel: (90-312) 468 10 11 **Faks:** (90-312) 428 86 76
Tel: (32-2) 736 40 47 **Faks:** (32-2) 736 39 93
Tel: (1-202) 776 77 70 **Faks:** (1-202) 776 77 71
Tel: (49-30) 28 878 6300 **Faks:** (49-30) 28 878 6399
Tel: (33-1) 426 516 40 **Faks:** (33-1) 426 516 99

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad-us.org
e-mail: info@tusiad-de.org
e-mail: satan@tusiad.org

web: www.tusiad.org

Antalya SİAD'ın değerli üyeleri, sayın konuklar, değerli basın mensupları,

TÜSİAD adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sizlere hitap etme fırsatını bana verdiği için, Başkan Mustafa Sözen'in şahsında Antalya Sanayici ve İşadamları Derneği Yönetim Kurulu'na teşekkürlerimi sunuyorum.

Yıl sonlarında, yıl başlarında geçmiş muhasebesi ve gelecek değerlendirmesi yapılması olağan sayılır. Hele önünüzde 17 Aralık gibi tarihi bir dönemeç varsa, bu değerlendirme daha da anlam kazanır.

Aslında biz TÜSİAD olarak, 17 Aralık'ı bir dönüm noktası olarak değil, bir kilometre taşı olarak değerlendirmekten yanayız. Çünkü eğer Avrupa Birliği'nin kurumsal bir yapısı varsa, bu kurumsal yapı belirli oyun kuralları tespit etmişse, 1999 Helsinki ve 2002 Kopenhag kararlarından ve son olarak da geçen Ekim ayında Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan rapordan sonra, 17 Aralık kararı bu çizgiyi devam ettiren bir yapıda olmalıdır.

TÜSİAD olarak AB üyesi ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarına geçen hafta sonunda gönderdiğimiz mektupta da bu görüşümüzü dile getirdik ve şunu söyledik:

“Türkiye'nin çabalarının sonuçları Avrupa Komisyonu'nun son raporunda takdirle vurgulanmıştır. Bu nedenle, biz de 17 Aralık tarihinde alınacak kararın açık olmasını bekliyoruz. AB, katılım müzakerelerini, gecikmeksizin ve yeni koşul öne sürmeksizin, Türkiye'nin tam üyeliği ile sonuçlanması hedefi ile başlatmalıdır. Bize göre, AB'nin oluşmuş nesnel ilkeleri ve müktesebatı ile uyum göstermeyen bir karar affedilmeyecek bir tarihsel sorumluluk anlamına gelecek ve bu uzun zamandır süregelen bütünleşme sürecine ciddi bir zarar verme olasılığını gündeme getirecektir.”

Biz, AB ile müzakerelerin başlatılmasının yolunun Komisyon'un aldığı kararla açılmış olduğunu düşünüyoruz ve bu yolu kapatacak bir gelişmenin meydana gelmesini beklemiyoruz. Hukuksal ve kurumsal belirleyiciliği olmayan, AB'nin iç politik ihtiyaçlarından kaynaklanan söylem ve manevralarla meselenin özüne ilişki tavırları birbirinden ayırt etmeliyiz.

Şunu biliyoruz ki son dakikaya kadar spekülasyonlar, taktik savaşları devam edecek. Ancak hükümet çizgisini belirlemiş durumda ve bu çizgiyi de kararlılıkla sürdürüyor.

Meseleye böyle baktığınızda 17 Aralık kararını, buzdağının su yüzünde kalan kısmı olarak nitelenebilir. Bunu söylerken, kararın arkasına gizlenmiş, bizim göremeyeceğimiz sürprizler olacağını ifade etmeye çalışmıyorum. Söylemek istediğim, işin asıl zor tarafının 17 Aralık sonrasında başlayacağıdır.

Zorluk sadece, güçlü bir müzakere takımı oluşturmakta ve son derece karmaşık müzakere süreciyle baş etmekte değil. Zorluk, Türkiye ekonomisinin her alanına yeni bir disiplin getirecek olan bu müzakere sürecine rehberlik edecek bir ekonomik gelişme stratejimizin henüz oluşturulmamış olmasında.

TÜSİAD olarak bugüne kadar bir çok fırsatı kullanarak, Türkiye'nin ekonomide sağladığı olumlu gelişmeleri dile getirdik.

Tüketimde ve yatırımda bir canlanma olduğunu, ekonomik büyümenin hız keşse bile devam edeceğini, kamu kesimi açığı ve yatırım-tasarruf açığının azaldığını, enflasyonun olumlu bir seyir izlediğini, faiz oranlarının bu seyri takip ettiğini, henüz yeterli olmasa da istihdamda dahi bir kıpırdanma görebildiğimizi dile getirdik. Bu tablodaki risk unsurunun, 2005’den itibaren cari açıkların finanse edilmesinde yaşanabilecek güçlük olduğunu ve bunun en sağlıklı finansman yönteminin doğrudan yabancı sermaye yatırımı olduğunu söyledik.

Bunun yanında yalnız yabancı sermayenin değil, yerli sermayenin de işsizlik sorunumuza çözüm getirecek yeni yatırımlar yapmasının önünde en büyük engel olarak duran ve haksız rekabet yaratan kayıtdışı ekonominin önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin hızla uygulamaya konmasının, sosyal güvenlik sistemi reformunun zaman kaybedilmeden hayata geçirilmesinin ve yatırım ortamının iyileştirilmesinin defalarca altını çizdik.

Bugün tekrar bu konuların ayrıntısına inmek istemiyorum ama, bu tür analizlerimize, hemen her zaman şu saptamayı da ekledik: Türkiye, bugüne kadar yaptığı gibi kısa vadeli sorunların çözümü doğrultusunda iki-üç yıllık planlar yaparak, bu olumlu tabloyu kalıcı hale getiremez. Sağlıklı biçimde sürdürülebilir bir büyüme çizgisine oturabilmemiz için, ekonomimizi orta ve uzun dönemli bir gelişme stratejisine göre yönlendirmeliyiz.

Bununla neyi kastediyoruz?

Avrupa Birliği 2000 yılında küreselleşmeden ve bilgiye dayalı yeni bir ekonominin yarattığı yeni fırsat ve avantajlardan azami ölçüde yararlanmak için bir strateji yaptı. “Lizbon Strtejisi” adı verilen bu çalışmada, Avrupa, kendi gelişme hedefini,

“daha çok sayıda daha iyi iş ve daha büyük toplumsal bütünleşme ile sürdürülebilir büyümeyi gerçekleştirebilecek, bilgiye dayalı, dünyanın en rekabetçi ekonomisi durumuna gelmek”

olarak tanımladı. Önüne de 10 yıl için yüzde 70’lik istihdam artışı ve yıllık ortalama %3 büyüme hedefi koydu.

Bu hedefi gerçekleştirebilmek için 7 alanda stratejiler ve eylem planları oluşturdu:

- 1- **Herkese açık bir bilgi toplumu** için, okullarda ve işyerlerinde bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması öngörüldü.
- 2- **Avrupa Araştırma ve Yenilik Alanı’nın oluşturulması** için ulusal programların koordinasyonu ve AR-GE programları ile kurumlarının bir network oluşturması planlandı.
- 3- **İç pazarın tümüyle işler hale getirilmesi** için çeşitli altyapı alanlarında liberalizasyonun hızlandırılması ve rekabet ortamını güçlendirici politikaların sürdürülmesi kararlaştırıldı.
- 4- **Finansal piyasalarda etkinlik ve entegrasyon sağlamak** için Risk Sermayesi Eylem Planı ve Mali Hizmetler Eylem Planı geliştirildi.
- 5- **KOBİ’lerin kurulmasına ve gelişmesine uygun ortam yaratmak** için iş yapma maliyetlerini düşürecek, gereksiz kırtasiyeciliği önleyecek, girişim sermayesine erişimi kolaylaştıracak, yöneticilerin donanımını artıracak biçimde, ulusal politikaların uyumlaştırılması öngörüldü.

- 6- **Çalışabilir nüfusu işe döndürmek, vasıfları yükseltmek ve sosyal güvenlik sistemini modernleştirmek** yoluyla, toplumsal dışlanmanın önüne geçilmesi, sosyal adaletin sağlanması ve toplumsal gerilimin azaltılması hedeflendi.
- 7- **Sürdürülebilir gelişme** anlayışıyla uzun dönemli hayat kalitesini temin etmek amacıyla, toplu taşımaya ve çevre dostu ulaşım şekillerine öncelik verilmesi, iklim değişikliği, kamu sağlığı, ulaşım ve doğal kaynakların acil eylem için öncelikli alanlar olması kararlaştırıldı.

Bu stratejinin oluşturulmasının ardından bir de takip mekanizması kurularak, hedeflenen değişikliklerin gerçekleşip gerçekleşmediği izlenmeye başlandı.

Amacımız Lizbon stratejisini değerlendirmek değil. Stratejinin ilk dört yılında başarılı olduğu ve olamadığı alanlar var.

Bizim asıl olarak dikkatle üzerinde durmamız gereken nokta, bu stratejinin ana çizgilerinin Türkiye için de son derece önemli konu, alan ve sorunları kapsıyor olması.

Bilgi toplumunun nimetlerinden yararlanmak, araştırma geliştirmeye daha çok pay ayırabilmek, iyi işleyen bir piyasa mekanizmasına ve gelişmenin lokomotifi olacak bir finansal sisteme sahip olmak, KOBİ'lerin gelişimini desteklemek, acilen istihdam yaratmak ve ekonomiyi sürdürülebilir bir büyüme çizgisine oturtmak Türkiye'nin de ihtiyaçlarını tarif eden tanımlamalar

Bunun ötesinde, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye, bir çok alanda, birlik üyesi ülkelerle arayı kapatmak zorunda kalacak. Lizbon Stratejisi ile ilgili 2004 yılı bahar raporundaki bazı göstergelere baktığımızda bunu açık biçimde görebiliyoruz:

- Türkiye'de kişi başına düşen gayri safi milli hasıla AB üyesi ülkelerin ortalamalarının yaklaşık dörtte biri.
- Türkiye'de emek verimliliği AB üyesi ülkelerin ortalamasının yaklaşık yüzde 36'sı seviyesinde.
- Türkiye'deki istihdam oranı AB üyesi ülkelerin ortalamasının ancak yüzde 70'ine karşılık düşüyor.
- Türkiye'de AR-GE'ye yapılan harcama AB ortalamasının ancak üçte biri.

Bu rakamları bir çok alanda bu şekilde ard arda dizmek mümkün. İşte buzdüğünün görünmeyen kısmını bunlar oluşturuyor. Asıl zorlu çabanın 17 Aralık sonrasında gösterileceğini bu rakamlar ortaya koyuyor.

Türkiye'de müzakerelere sürecini bir pazarlık süreci olarak görme eğilimi çok fazla. Belki pazarlığa konu bazı noktalar olacaktır ama, müzakere sürecinin asıl olarak bir "uyum süreci" olduğu iyi kavranmalıdır.

Bu uyum ne kadar hızlı sağlanırsa, müzakere başlıkları da o kadar hızlı kapanabilecektir.

Türkiye AB'nin kapısından içeri girmeye hazırlanırken, ekonomik gelişmesini dikkatli hazırlanmış bir stratejiye oturtmak zorundadır. Sadece bugüne ve Türkiye'ye bakarak değil, dünyadaki mevcut ve muhtemel gelişmeleri, bilim ve teknolojiye eğilimleri, diğer sektörlerle etkileşimi, sosyal yapıdaki değişim ve ihtiyaçları dikkate alarak orta ve uzun vadeli bir kalkınma stratejisi geliştirmek zorundadır.

Türkiye demografik bir dönüşümden geçmektedir. Çalışabilir nüfusumuzun toplam nüfustaki payı artacaktır. Bu sosyal yapımızla, 2005-2010 döneminde asgari ortalama % 5 büyüme hızı gerçekleştirmeliyiz.

Lizbon stratejisi gereği, AB'deki üretim, tüketim, istihdam yapısı da değişim geçirecek. Hem bu değişime ayak uydurmak, hem de bu değişimin doğuracağı boşlukları akıllıca değerlendirmek gerekir.

Türkiye'nin çağdaş bir bilgi toplumuna dönüşümü ve sanayinin teknolojiyi yeterli ölçüde kullanması ile verimlilik sorunu büyük ölçüde çözülecektir. Bu bağlamda kalkınma stratejisinin içinde insan kaynakları yönetimi de yer almalıdır. Eğitim sistemi yeni ve nitelikli işgücü ihtiyacına göre yeniden yapılandırılmalıdır.

Sanayide küreselleşme ve uluslararası rekabet, ekonomi politikalarının oluşturduğu çerçevede büyük değişiklikler yapmaktadır. Ölçek ekonomisi, kitlesel üretim, büyük şirket, entegre üretim gibi kavramlar yeniden tanımlanmaktadır. Bunların yanında, daha esnek yapılar, şirketlerde tüketici odaklı yeniden yapılanma, esnek işgücü, sürekli eğitim, AR-GE'ye ve yüksek öğrenime daha çok yatırım, alternatif finansman kaynakları öne çıkmaya başlamıştır.

Gerek temel besin maddelerini ve sanayinin hammaddelerini üreten bir sektör olması, gerekse istihdamdaki ve ihracattaki payı sebebiyle Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısında önemli bir yere ve ağırlığa sahip olan tarım sektörü için, önümüzdeki büyüme döneminde mutlaka yeni bir bakış açısı getirilmelidir.

Hizmetlerde durum daha da karmaşıktır. Birkaç örnek verecek olursak:

Türkiye'nin enerji sektörü AB ülkeleriyle kıyaslandığında az gelişmiş durumdadır. Sektörün stratejik öneminden ve ülkemizin coğrafi konumundan yararlanmak için, enerjide dışa bağımlılığımızın artmasını önlemek ve bölgelerarası arz-talep dengesizliğini gidermek için uzun vadeli perspektiflerin oluşturulması gerekmektedir.

Ticaret merkezi olmaya sıvanmış bir Türkiye'nin ulaştırmanın alt sektörlerine dönük bir kapasite geliştirme çalışması yapması, ekonomide önemli bir yer tutan telekomünikasyonun hızlı gelişme eğilimlerini iyi izleyerek doğru stratejilerle yönlendirilmesi hayati önem taşımaktadır.

Mali sektörümüz milli hasılaya oranla gelişmiş ülkeler ölçeğinin çok gerisindedir. Bu küçüklük ekonomik aktiviteye ivme kazandırılmasını önemli ölçüde sekteye uğratmaktadır.

Turizm, hem doğrudan ve dolaylı olarak 30 kadar faaliyet dalında istihdam yaratması, hem de döviz kazandırması açısından büyük önem taşımaktadır. Ama, sektör hızlı bir büyüme trendi içinde olmasına karşılık turist başına gelir istenilen seviyelere yükseltilememektedir.

İstihdam yaratma ve diğer sektörleri harekete geçirme gücü yüksek olan inşaat sektörü, 1999 deprem felaketinin ardından, son 5 yılda yaklaşık %25 küçülmüştür. Bu sektörün mutlaka yeniden harekete geçirilmesi gerekecektir.

Sektörlerin yanı sıra bölgelere odaklanmak, bölgelerarası gelişmişlik farklarını ortadan kaldıracı stratejiler üretmek, bölgesel kalkınma, gelir dağılımında adalet ve yoksullukla mücadele gibi boyutları kalkınma stratejisinin ana unsurları arasına katmak zorunlu olacaktır.

Bu listeyi uzatmak mümkün. Anlatmaya çalıştığımız şey, global stratejilerin yeterli olmayacağı, sektör sektör, bölge bölge çalışmanın gerekliliğidir. Türkiye her yıl 700.000 kişiye iş yaratmak; bununla da kalmayıp, işgücünü daha iyi eğiterek vasıflı işgücü haline getirmek zorundadır.

Değerli konuklar,

17 Aralık bizim için yeni ve zorlu bir mücadelenin başlangıç noktasını oluşturacaktır. 31 başlık altında sürdürülecek müzakereler muhtelif sektörlerde ve alanlarda yoğun bir uyum çabasını beraberinde getirecektir.

Öte yanda 70 milyonluk nüfusu, her gün işsizler ordusuna katılan binlerce genci, gelişmiş ülkeler arasında yer alma idealleri ile Türkiye, hızlı, istikrarlı, sürdürülebilir bir büyüme çizgisini yakalamak zorundadır.

Doğru olan, bu iki çabayı birleştirmek ve orta ve uzun dönemli kalkınma stratejimizin, müzakere ve uyum sürecine rehberlik etmesini sağlamaktır. Türkiye'nin 2005'teki en önemli gündem maddesi budur.

Türkiye'de son on yılda önemli bir demokratik dönüşüm sürecini arkamızda bıraktık. Bu dönüşümün, köklü bir sosyo-ekonomik değişime öncülük etmesini bekliyoruz. Katılımcı demokrasi ortamında, sivil toplumun aktif girişimleriyle, önümüzdeki 10 yılda, AB'ye uyum sürecine sahip çıkmalıyız. Bu süreç, iyi yönetildiği takdirde, teknolojik ve kurumsal altyapımızı geliştirecek, hayat standardımızı yükseltecek, bizi bilgi toplumu yapısına taşıyacaktır.

Sabırla beni dinlediğiniz için teşekkür ediyor, hepinizi bir kez daha saygıyla selamlıyorum.